

Jouni Tuomisto

15.4.2020

tulevaisuusvaliokunta

tulevaisuusvaliokunnan kuulemistilaisuus 22.4.2020 (kirjallisena 17.4.2020)

Lausunto EU:n Vihreän kehityksen ohjelmasta ja siihen liittyvästä valtioneuvoston selvityksestä (E 61/2019 vp)

THL kiittää mahdollisuudesta lausua EU:n vihreän kehityksen ohjelmasta ja siihen liittyvästä valtioneuvoston selvityksestä.

THL nostaa omassa lausunnossaan esiin kansanterveyden ja tutkimustiedon käytön kannalta olennaisia seikkoja ja viittaa muilta osin BIOS-tutkimusyksikön antamaan [lausuntoon](#) (BIOS, 2020), jonka huomioita ja suosituksia ilmastonmuutoksen systemaattisesta ratkaisemisesta THL pitää erinomaisina.

Kestävän ja älykkään liikenteen osalta olisi syytä enemmän korostaa niitä kävelyn, pyöräilyn ja joukkoliikenteen käytön edellyttämien liikunnan synnyttämistä kansanterveyshyödyistä. Niitä ei arvioida eikä huomioida riittävästi päätöksenteossa, vaikka niiden merkittävyydestä on näyttöä (Rojas-Rueda ym., 2016).

Lisäksi kevään aikana nopeasti ja voimakkaasti muuttuneet etätyön ja etäkokoustamisen tavat tulisi ottaa tietoiseen tarkasteluun. Monet pakon edessä käyttöön otetut uudet taidot tulee jatkossa hyödyntää tehokkaasti liikennepäästöjen vähentämisessä, mutta tämä saattaa vaatia kannusteita. Toisaalta laajenevan etätoiminnan vaikutusten eri ulottuvuuksia ei vielä tunneta. Ovatko esimerkiksi erityistuen tarpeessa tai syrjäytymisvaarassa olevien lasten ongelmat lisääntyneet etäopetuksessa? Näiden asioiden nopea tutkiminen ja oppien hyödyntäminen on tärkeää, jotta ilmastotoimet eivät aiheuta haittoja toisaalla.

Tiedonannossa mainitaan kalastuspolitiikan kehittäminen erityisesti kestävyiden kannalta. On syytä huomata, että Itämeren alueella ylikalastus ei ole ongelma tärkeimmän saaliskalan eli silakan osalta, vaan päinvastoin kalastusta, ja varsinkin ihmisravinnoksi päätyvän kalan osuutta voitaisiin lisätä merkittävästi nykyisestä. Kestävästi tuotettu Itämeren kala voisi korvata ilmastoepäystävällisempiä ruoka-aineita, ja lisäksi sillä olisi ekologisia, taloudellisia ja kulttuurisia hyötyjä (Tuomisto ym. 2020; Haapasaari ym., 2019).

Sama koskee ilmastoystävällisten ruokavalioiden tukemista ja niiden saatavuuden edistämistä yleisestikin. Siirtyminen kasvispainotteiseen ruokavalioon on hyödyllistä niin ilmaston kuin terveyden kannalta (EAT - Lancet Commission, 2019) ja tätä olisi ohjelmassa hyvä korostaa.

Vihreän kehityksen ohjelmassa toistuu se kannatettava ajatus, että toimenpiteissä pitää monialaisesti huomioida vaikutukset muihin sektoreihin ja pyrkiä synergiaa tuottaviin ratkaisuihin. Kuitenkin tekstissä kuvataan niukasti niitä konkreettisia keinoja, joilla tämä synergia varmistetaan. Koronaviruksen aiheuttama COVID-19-kriisi on pakottanut valtiot reagoimaan nopeasti ja monialaisesti akuuttiin ja vakavaan ongelmaan. Se on toiminut koelaboratoriona siitä, miten

Jouni Tuomisto

15.4.2020

monialaisuus huomioidaan ja mitä vaikeuksia tulee vastaan. Ainakin seuraavilla pandemian tuottamilla opetuksilla on merkitystä myös vihreän kehityksen ohjelman kannalta:

- Tilannekuvan tuottaminen on vaikeaa ja vaatii laajoja ponnistuksia ja uusia yli sektorirajojen ulottuvia organisaatioita tai konsortioita. Myös ilmastotilanteeseen ja -toimiin liittyvän tiedon tuotantoon kannattaa suunnitella tietoa kokoavia ryhmiä.
- Elinkeinoelämän keskusliitto, työterveysyritykset ja monet muut yksityiset toimijat ovat ilmaisseet kiinnostuksensa osallistua koronakriisin ratkaisuun. Toistaiseksi vielä haetaan mielekästä tapaa kytkeä näiden toimijoiden käyttövoima yhteiskunnan muihin toimintoihin. Vastaavanlainen ongelma tulee vastaan myös ilmastotoiminnassa. Valtioneuvoston (ja EU:n) tulisi pyrkiä aktiivisesti hyödyntämään ja koordinoimaan tätä toimintaa. Tarvittavia toimenpiteitä ja toimijoita on tuhansia, joten yhteiskunnan koordinointi ilmastomuutokseen ja luonnon monimuotoisuuteen liittyvissä asioissa lienee tehtävä selkeiden tavoitteiden, kannusteiden ja tiedonkulun eikä mikromanageroinnin kautta.
- Samassa yksityisiä toimijoita koskevassa keskustelussa on toistunut tarve tietää hallituksen tavoitteet, suunnitelmat ja erityisesti strategiset päämäärät. Silloin muut toimijat voivat kriisi- ja uhkatilanteessa paremmin ennakoida ja tukea hallituksen toimintaa.

Euroopan ja maapallon saattaminen kestäväen kehityksen tielle on koronakriisiä paremmin tiedostetun ja ennakoidun uhkan torjuntaa ja ratkaisua. Silloin yksityiskohtaiseen toteutukseen liittyvien tietojen, mallien ja oletusten avaaminen kaikkien asiantuntijoiden arvioitavaksi on käytännössä helpompaa ja mahdollistaa parhaan mahdollisen lopputuloksen.

Viitteet

BIOS. (2020) Lausunto: Valtioneuvoston selvitys EU:n komission vihreän kehityksen ohjelmasta (Green Deal). 2020-03-04 <https://bios.fi/lausunto-vihrean-kehityksen-ohjelmasta-green-deal/>

EAT-Lancet Commission. (2019) [Healthy Diets From Sustainable Food Systems](#). Adapted summary of the Commission Food in The Anthropocene: the EAT-Lancet Commission on Healthy Diets From Sustainable Food Systems.

Haapasaari P, Ignatius S, Pihlajamäki M, Sarkki S, ym. (2019) How to improve governance of a complex social-ecological problem? Dioxins in Baltic salmon and herring, Journal of Environmental Policy & Planning, 21:6, 649-661, DOI: 10.1080/1523908X.2019.1661236

Rojas-Rueda D, de Nazelle A, Andersen ZJ, ym. Health Impacts of Active Transportation in Europe. PLoS One. 2016; 11(3): e0149990. doi: 10.1371/journal.pone.0149990

Tuomisto, J.T., Asikainen, A., Meriläinen, P. ym. Health effects of nutrients and environmental pollutants in Baltic herring and salmon: a quantitative benefit-risk assessment. BMC Public Health 20, 64 (2020). <https://doi.org/10.1186/s12889-019-8094-1>.

Pääjohtaja

Markku Tervahauta

Johtaja

Terhi Kilpi